

POSTANOWIENIE

Dnia 27 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk

w sprawie z powództwa A.R.

przeciwko Liceum Ogólnokształcącemu w S.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 27 września 2023 r.,

wniosku strony pozwanej o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego X.Y. od orzekania w sprawie o sygn. I PSK 36/23,

wniosek pozostawić bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

Do Sądu Najwyższego pismem z 7 sierpnia 2023 r. (data prezentaty) wpłynął wniosek pełnomocnika A.R. o wyłączenie SSN X.Y. wyznaczonej do rozpoznania sprawy o sygn. akt I PSK 36/23 przed Sądem Najwyższym z powództwa A.R. przeciwko Liceum Ogólnokształcącemu.

W uzasadnieniu wniosku pełnomocnik A.R. wyjaśnił, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 2 marca 2021 r., „(...) po pierwsze, bezsporne jest, że Sąd Najwyższy, a w szczególności Izba Cywilna i Izba Karna tego sądu, mogą w określonych wypadkach orzekać o kwestiach związanych ze stosowaniem lub wykładnią prawa Unii, oraz że należą one - jako „sąd” w znaczeniu zdefiniowanym w tym prawie - do polskiego systemu środków odwoławczych „w dziedzinach objętych prawem Unii” w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, a w związku z tym powinny spełniać wymogi skutecznej ochrony sądowej (...). Pełnomocnik A.R. stwierdził następnie, że dla zagwarantowania, by

takie organy mogły same zapewniać skuteczną ochronę prawną (wymaganą na podstawie art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE), kluczowe jest zachowanie ich niezależności, co potwierdza art. 47 akapit drugi Karty Praw Podstawowych. W ocenie pełnomocnika A.R., Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wielokrotnie podkreślał wymóg niezawisłości sędziowskiej, stanowiącej integralny element, który wchodzi w zakres istoty prawa do skutecznej ochrony sądowej oraz podstawowego prawa do rzetelnego procesu sądowego, tj. prawa o fundamentalnym znaczeniu dającym gwarancję ochrony wszystkich praw. Dodatkowo, „zgodnie z art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE, państwa członkowskie są zobowiązane do ustanowienia środków niezbędnych do zapewnienia jednostkom poszanowania ich prawa do skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii (...)”.

Ze wszystkich wskazanych względów pełnomocnik A.R. stwierdził, że orzeczenie wydane z udziałem SSN X.Y. może podlegać uchyleniu. Wniosek należy tym samym uznać za zasadny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z uwagi na wskazywane podstawy wyłączenia SSN X.Y. konieczne jest w pierwszej kolejności odniesienie się do istoty instytucji wyłączenia sędziego w postępowaniu cywilnym. Zgodnie z brzmieniem art. 49 § 1 k.p.c. sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

Instytucja wyłączenia sędziego jest nierozdzielnie związana z zasadą bezstronności sędziego i służy realizacji zewnętrznych znamion niezawisłości (wyrok TK z 13 grudnia 2005 r., SK 53/04, OTK-A 2005, nr 11, poz. 134). Trybunał Konstytucyjny zaznacza, że „nakaz zachowywania zewnętrznych znamion niezawisłości dowodzi, że ważne jest nie tylko to, by sędzia orzekający w sprawie zachowywał się zawsze rzeczywiście zgodnie ze standardami niezawisłości i bezstronności, lecz także by w ocenie zewnętrznej zachowanie sędziego odpowiadało takim standardom” (wyrok TK z 20 lipca 2004 r., SK 19/02, OTK-A 2004, nr 7, poz. 67). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyróżnia się

dwie zasadnicze funkcje wyłączenia sędziego. Po pierwsze, zapewnia to obiektywizm orzekania oraz buduje społeczne zaufanie do wymiaru sprawiedliwości, po drugie natomiast zwalnia sędziego od rozwiązywania trudnych konfliktów sumienia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2021 r., I CSKP 524/21; z 15 marca 2007 r., II CZ 13/07). W judykaturze wyraźnie i słusznie akcentuje się przy tym, że art. 49 k.p.c. nie stanowi podstawy wyłączenia w oparciu o zarzuty kwestionujące prawidłowość powołania sędziego przez Prezydenta na podstawie art. 179 Konstytucji RP (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2021 r., I NWW 112/20).

Wykładnia art. 49 § 1 k.p.c. pozwala na sformułowanie dwóch przesłanek, które umożliwiają uwzględnienie wniosku o wyłączenie sędziego. Po pierwsze, może to nastąpić, gdy w okolicznościach konkretnej sprawy występuje obiektywna, a więc weryfikowalna, wątpliwość co do jego bezstronności (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 maja 2022 r., II CSKP 288/22). Po drugie, gdy wątpliwość ta ma charakter uzasadniony (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2019 r., II CO 208/19). Należy przy tym podkreślić, że nie jest wystarczające subiektywne przekonanie wnioskodawcy o braku bezstronności sędziego. Z uwagi na przyjętą przez ustawodawcę konstrukcję tej instytucji, niezbędne jest oparcie się na obiektywnych, racjonalnych i dających się zweryfikować okolicznościach konkretnej sprawy przemawiających za wyłączeniem sędziego od jej rozpoznania. To na wnioskodawcy ciąży obowiązek wykazania wystąpienia *ad casum* tych przesłanek (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 12 października 2020 r., III CO 49/20).

Zredagowany w niniejszej sprawie wniosek o wyłączenie sędziego SSN X.Y. ma abstrakcyjny charakter, tj. nie odnosi się do żadnych konkretnych okoliczności związanych ze sprawą I PSK 36/23. Analiza wniosku o wyłączenie sędziego, wskazuje, że osią przyjętej argumentacji są wątpliwości wobec prawidłowości powołania sędziego. Zgodnie z brzmieniem art. 26 § 2 zd. 1 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 1093 z późn. zm.; dalej: „u.SN.”), do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących

zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. W myśl zaś art. 26 § 3 tego aktu wniosek, o którym mowa w § 2, pozostawia się bez rozpoznania, jeżeli obejmuje ustalenie oraz ocenę zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Przypomnieć należy, że w świetle aktualnie obowiązujących przepisów nie ma możliwości kwestionowania prawidłowości powołania sędziego przez Prezydenta RP. Zdaje się, że pełnomocnik X.Y. próbuje przeforsować taką wykładnię art. 49 k.p.c., która umożliwiałaby kontestowanie bezstronności każdego orzekającego w naszym państwie sędziego, odwołując się do argumentów abstrakcyjnych, oderwanych od konkretnej sprawy, a w konsekwencji całkowicie uniemożliwiając określonym podmiotom sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Nie da się odczytywać tak sformułowanego wniosku inaczej, jak podważanie uprawnienia do pełnienia przez daną osobę czynności jurydycznych. Pośrednio pełnomocnik A.R. kwestionuje też procedurę powołania Krajowej Rady Sądownictwa. Przypomnieć należy procedura powołania Krajowej Rady Sądownictwa, a tym samym jej pozycji ustrojowej, była przedmiotem kontroli konstytucyjnej przeprowadzonej przez Trybunał Konstytucyjny, którego orzeczenia w myśl art. 190 ust. 1 Konstytucji RP mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Są nimi związane zatem wszystkie podmioty występujące w obrocie prawnym, w tym także organy stosujące prawo (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 października 2022 r., I NWW 142/22). W efekcie kontroli konstytucyjnej, przepisy ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2018, poz. 3), wyrokiem z 25 marca 2019 r., K 12/18 uznane zostały za zgodne z art. 187 ust. 1 pkt 2 i ust. 4 w związku z art. 2, art. 10 ust. 1 i art. 173 oraz z art. 186 ust. 1 Konstytucji RP. Skutki tego rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego wiążą zatem także Sąd Najwyższy (wyrok Sądu Najwyższego z 22 sierpnia 2018 r., III PK 71/17).

Sąd Najwyższy końcowo przypomina, że w świetle prawa polskiego powołanie przez Prezydenta RP rozstrzyga w sposób definitywny kto jest sędzią (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 sierpnia 2022 r., I NKRS 120/21; wyrok NSA z 4 listopada 2021 r., III FSK 3626/21; postanowienie NSA

z 22 czerwca 2022 r., III OZ 413/22). Powołany przez Prezydenta RP sędzia jest prawidłowo umocowany do wykonywania funkcji jurydycznych, zatem nie znajdują uzasadnienia, przytaczane przez wnioskodawcę rozstrzygnięcia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Podkreślić z całą stanowczością należy za Trybunałem Konstytucyjnym, iż „organizacja władzy sądowniczej, w tym ustanowienie odpowiednich gwarancji niezawisłości sędziów i bezstronności sądów należy wyłącznie do państwa członkowskiego. Niezawisłość i bezstronność sędziów nie jest dana raz na zawsze i nie jest związana w stopniu decydującym ze sposobem powoływania sędziów ani nawet z całym zestawem gwarancji ustrojowych, a przede wszystkim wynika z wewnętrznej uczciwości sędziego. Przywileje sędziowskie w państwach członkowskich są nierozłącznie związane z wyjątkową odpowiedzialnością sędziego wobec swojego państwa i społeczeństwa. Dopiero w dalszej kolejności sędziowie krajowi mogą czuć się związani ideą europejskiej unii prawa (unii sądowniczej) i tylko w takim stopniu, w jakim nie skutkuje to kolizją z Konstytucją własnego państwa. Wprawdzie sędziowie polscy w postępowaniach przed polskimi sądami stosują także prawo UE, ale na podstawie polskiej Konstytucji, a nie na podstawie reguł tworzonych wbrew Konstytucji” (wyrok TK z 7 października 2021 r., K 3/21, OTK-A 2022, poz. 65).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 26 § 3 u.SN orzekł jak w sentencji.

[ms]